SỞ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
HÀ TĨNH

(Đề thi có 02 trang)

ĐỀ THI THỬ TỐT NGHIỆP THPT NĂM 2026-LẦN 1
Môn thi: NGỮ VĂN

Thời gian làm bài: 120 phút, không kể thời gian phát đề

Họ và tên thí sinh: …….. Số báo danh: ……

I. ĐỌC HIỂU (4,0 điểm)

Đọc đoạn trích sau:

Sinh ra ở đâu, mà ai cũng anh hùng?
Tất cả trả lời: Sinh bên một dòng sông.
Chẳng phải sông Đà, sông Mã, sông Hồng
đôi bờ cát mênh mông.
Thì cũng sông Trà, sông Hương, sông Cửu Long
uốn chín đầu rồng
Chẳng phải rộng xa một tầm cò vỗ cánh
Cũng xinh xinh vài sải chèo quẫy mạnh...

Quê hương Việt Nam mướt mượt
những cánh đồng
Mỗi con người gắn bó một dòng sông.

Khi ta bé, dòng sông nào cũng rộng,
Chiếc thuyền giấy giữ tuổi thơ theo sông
Một cánh cò vỗ lá xuống lòng ta
Từ nguồn nào, sông cũng nặng phù sa

Từ đời ông đã cuốc đất, dựng nhà...
Khơi tưởng tượng, những chuyện xưa mẹ kể
Tuổi thơ ngây ngỡ dòng sông nhỏ bé
Cửa quê mình, Trần Quốc Toản từng qua...

Rồi đến nghe chuyện anh, chuyện cha
Và tự hào sông đã từng đánh Pháp:
Nước lấp mặt những ca nô tan xác.
Bãi lau già chuyền cán bộ qua sông...

Những dòng sông ngàn năm ôm cánh đồng
Khi ta vào đời, đời đã cấy cày chung.
Xanh sắc lúa xóa bờ gầy đói khổ,
Mặt cánh đồng mượn mặt người soi hộ
Trên dòng sông - là một tấm gương trong...
[...]

Sông chia mình thành ngàn nhánh phù sa
Đến bể bạn cùng từng gốc lúa.
Trăng lấp lánh là quẫy tung đuôi cá
Xanh mát êm là xoan dọc bờ vùng...
Yêu nhau rồi, ta có những vui chung...

Uống bát nước chè bên nòng súng trưa nắng cháy
Nghe màu xanh bờ bãi mát trong lòng;
Bình tĩnh ngồi trên những trái bom
Đầu trong gió, mái chèo xa vọng lại;
Đêm mưa không đèn, vững vàng tay lái
Đường dẫn đi như dòng nước tới mênh mông...

Sinh ở đâu, mà ai cũng anh hùng?
Tất cả trả lời: Sinh bên một dòng sông.

(Trích Những dòng sông của Bế Kiến Quốc, Thơ Việt Nam 1945-2000, tập 2, NXB Lao động, 2001, tr.1070-1072)

Thực hiện các yêu cầu:

Câu 1. Chỉ ra dấu hiệu để xác định thể thơ của đoạn trích.

Câu 2. Nêu các hình ảnh gắn với tuổi thơ được tác giả thể hiện trong những dòng thơ sau:

Khi ta bé, dòng sông nào cũng rộng,
Chiếc thuyền giấy giữ tuổi thơ theo sông
Một cánh cò vỗ lá xuống lòng ta.

Câu 3. Phân tích hiệu quả của biện pháp tu từ liệt kê trong những dòng thơ sau:

Chẳng phải sông Đà, sông Mã, sông Hồng
đôi bờ cát mênh mông.
Thì cũng sông Trà, sông Hương, sông Cửu Long
uốn chín đầu rồng

Câu 4. Anh/Chị hiểu nội dung những dòng thơ sau như thế nào?

Sinh ở đâu, mà ai cũng anh hùng?
Tất cả trả lời: Sinh bên một dòng sông.

Câu 5. Từ suy ngẫm của tác giả về *Những dòng sông* trong đoạn trích, anh/chị hãy rút ra một bài học có ý nghĩa cho bản thân.

II. VIẾT (6,0 điểm)

Câu 1 (2,0 điểm)

Anh/Chị hãy viết đoạn văn nghị luận (khoảng 200 chữ) phân tích hình ảnh dòng sông qua cảm nhận của nhân vật trữ tình ta trong đoạn trích ở phần Đọc hiểu.

Câu 2 (4,0 điểm)

Từ nội dung đoạn trích ở phần Đọc hiểu và bằng những hiểu biết, trải nghiệm của bản thân về cội nguồn, anh/chị hãy viết bài văn nghị luận (khoảng 600 chữ) với chủ đề: *sức mạnh của cội nguồn đối với mỗi con người trong cuộc sống.*

.....**HẾT**.....

- Thí sinh không được sử dụng tài liệu.
- Giám thị không giải thích gì thêm.

LỜI GIẢI THAM KHẢO

I. ĐỌC HIỂU (4,0 điểm)

Câu 1. Chỉ ra dấu hiệu để xác định thể thơ của đoạn trích.

Đoạn trích được viết theo **thể thơ tự do**.

Dấu hiệu nhận biết:

- Số tiếng trong mỗi dòng thơ **không đều nhau**.
- Số dòng trong mỗi khổ thơ **không cố định**.
- Nhịp thơ được ngắt **linh hoạt**, phù hợp với cảm xúc và mạch suy nghĩ của tác giả.
- Cách gieo vần không bị ràng buộc chặt chẽ như thơ lục bát hay thơ thất ngôn.

Trả lời ngắn gọn:

Đoạn trích được viết theo **thể thơ tự do**, thể hiện ở số chữ mỗi dòng không đều, số dòng mỗi khổ không cố định, nhịp điệu linh hoạt.

Câu 2. Nêu các hình ảnh gắn với tuổi thơ được tác giả thể hiện trong những dòng thơ sau:

Khi ta bé, dòng sông nào cũng rộng,
Chiếc thuyền giấy giữ tuổi thơ theo sông
Một cánh cò vỗ lá xuống lòng ta.

Các hình ảnh gắn với tuổi thơ là:

- **Dòng sông rộng**
- **Chiếc thuyền giấy**
- **Cánh cò**

Ý nghĩa:

- Đó đều là những hình ảnh rất gần gũi, thân thuộc với tuổi thơ làng quê Việt Nam.
- Những hình ảnh ấy gợi lên một tuổi thơ **hồn nhiên, trong trẻo, êm đềm**, gắn bó với sông nước, thiên nhiên và quê hương.
- Qua đó, tác giả cho thấy dòng sông không chỉ là cảnh vật mà còn là **không gian lưu giữ kỉ niệm tuổi thơ** của mỗi con người.

Trả lời ngắn gọn:
Những hình ảnh gắn với tuổi thơ là: **dòng sông rộng, chiếc thuyền giấy, cánh cò**. Đây là những hình ảnh bình dị, thân thương, gợi tuổi thơ hồn nhiên, êm đềm bên quê hương.

Câu 3. Phân tích hiệu quả của biện pháp tu từ liệt kê trong những dòng thơ sau:

Chẳng phải sông Đà, sông Mã, sông Hồng
đôi bờ cát mênh mông.
Thì cũng sông Trà, sông Hương, sông Cửu Long
uốn chín đầu rồng

Biện pháp tu từ được sử dụng: Liệt kê
Các dòng thơ đã liệt kê hàng loạt tên sông: **sông Đà, sông Mã, sông Hồng, sông Trà, sông Hương, sông Cửu Long**.

Hiệu quả:

- Gợi ra hình ảnh **nhiều dòng sông trải dài trên khắp mọi miền đất nước**.
- Làm nổi bật sự **phong phú, rộng lớn, đa dạng** của non sông Việt Nam.
- Cho thấy dù con người sinh ra ở miền nào, gắn với dòng sông nào, thì cũng đều mang trong mình tình yêu quê hương, đất nước.
- Góp phần khẳng định: các dòng sông không chỉ là yếu tố địa lí mà còn là **biểu tượng của cội nguồn, của truyền thống, của tâm hồn dân tộc**.
- Tạo âm điệu thơ dồn dập, giàu cảm xúc, gợi niềm **tự hào về đất nước**.

Trả lời ngắn gọn:
Biện pháp liệt kê các dòng sông tiêu biểu trên khắp đất nước đã làm nổi bật sự phong phú, rộng lớn của quê hương Việt Nam; đồng thời khẳng định ở đâu cũng có những dòng sông gắn bó với đời sống con người, nuôi dưỡng tâm hồn và truyền thống anh hùng của dân tộc.

Câu 4. Anh/Chị hiểu nội dung những dòng thơ sau như thế nào?

Sinh ở đâu, mà ai cũng anh hùng?
Tất cả trả lời: Sinh bên một dòng sông.

Hiểu nội dung hai dòng thơ:

- Đây là cách nói giàu hình tượng để khẳng định rằng **những con người anh hùng của đất nước đều được nuôi dưỡng từ quê hương bình dị**.
- "**Dòng sông**" không chỉ là dòng nước cụ thể mà còn tượng trưng cho:
  - **quê hương**
  - **cội nguồn**
  - **truyền thống văn hóa**
  - **lịch sử đấu tranh**
  - **đời sống lao động của nhân dân**
- Chính từ những điều bình dị ấy, con người lớn lên, được bồi đắp:
  - tình yêu quê hương
  - ý chí sống
  - lòng yêu nước
  - tinh thần bất khuất
- Vì vậy, câu thơ ca ngợi **sức mạnh của cội nguồn**, đồng thời khẳng định: **chất anh hùng không phải điều xa lạ, mà được hun đúc từ chính mảnh đất quê hương thân thuộc**.

Trả lời ngắn gọn:
Hai dòng thơ khẳng định con người Việt Nam trưởng thành, mạnh mẽ, anh hùng từ chính quê hương, cội nguồn của mình. "Dòng sông" là biểu tượng cho quê hương đã nuôi dưỡng tâm hồn, phẩm chất và truyền thống anh hùng của mỗi con người.

Câu 5. Từ suy ngẫm của tác giả về *Những dòng sông* trong đoạn trích, anh/chị hãy rút ra một bài học có ý nghĩa cho bản thân.

Gợi ý trả lời:

Từ đoạn trích, em rút ra bài học rằng mỗi người cần **trân trọng cội nguồn, yêu quê hương và biết ơn những gì đã nuôi dưỡng mình khôn lớn**. Quê hương không chỉ cho ta nơi sinh ra mà còn bồi đắp nhân cách, tâm hồn, truyền thống sống. Vì vậy, bản thân em cần sống có trách nhiệm hơn với gia đình, quê hương, đất nước; không quên nguồn cội; cố gắng học tập, rèn luyện đạo đức, sống tử tế và cống hiến những điều tốt đẹp cho cộng đồng.

Có thể viết theo cách khác ngắn hơn:
Bài học em rút ra là phải biết yêu thương, gìn giữ và trân trọng cội nguồn quê hương; đồng thời nỗ lực sống đẹp, sống có ích để xứng đáng với những giá trị mà quê hương đã trao cho mình.

Gợi ý trình bày ngắn gọn toàn bộ phần I

Câu 1. Đoạn trích được viết theo **thể thơ tự do**, vì số chữ mỗi dòng không đều, số dòng mỗi khổ không cố định, nhịp thơ linh hoạt.

Câu 2. Những hình ảnh gắn với tuổi thơ: **dòng sông rộng, chiếc thuyền giấy, cánh cò**.

Câu 3. Biện pháp liệt kê tên các dòng sông tiêu biểu đã làm nổi bật sự phong phú, rộng lớn của non sông Việt Nam; khẳng định dòng sông gắn bó sâu sắc với đời sống, tâm hồn và truyền thống anh hùng của con người Việt Nam.

Câu 4. Hai dòng thơ khẳng định con người anh hùng được nuôi dưỡng từ chính quê hương, cội nguồn. "Dòng sông" là biểu tượng của quê hương, nơi bồi đắp tâm hồn, ý chí và truyền thống dân tộc.

Câu 5. Bài học rút ra: phải biết trân trọng cội nguồn, yêu quê hương, sống có trách nhiệm và nỗ lực rèn luyện bản thân để đóng góp cho gia đình, quê hương, đất nước.

II. VIẾT (6,0 điểm)

Câu 1 (2,0 điểm)

Đề:
Anh/Chị hãy viết đoạn văn nghị luận (khoảng 200 chữ) phân tích hình ảnh dòng sông qua cảm nhận của nhân vật trữ tình ta trong đoạn trích ở phần Đọc hiểu.

1. Yêu cầu của đề

Đề yêu cầu phân tích **hình ảnh dòng sông** qua cảm nhận của nhân vật trữ tình **"ta"**.
Vì vậy, cần làm rõ:

- Dòng sông hiện lên như một hình ảnh **gần gũi, thân thương của tuổi thơ**.
- Dòng sông là **cội nguồn nuôi dưỡng tâm hồn, kí ức, truyền thống**.
- Dòng sông còn gắn với **lao động, chiến đấu, vẻ đẹp quê hương đất nước**.
- Qua đó thấy được **tình yêu, niềm tự hào, sự gắn bó sâu nặng của con người với quê hương**.

2. Gợi ý triển khai

Có thể triển khai đoạn văn theo hướng sau:

Mở đoạn:
Giới thiệu khái quát hình ảnh dòng sông trong đoạn trích.

Thân đoạn:

- Dòng sông trước hết là **không gian tuổi thơ**: "dòng sông nào cũng rộng", "chiếc thuyền giấy", "một cánh cò...".
- Dòng sông là **nơi khởi nguồn của kí ức gia đình, quê hương, lịch sử**: chuyện ông, chuyện mẹ kể, chuyện anh, chuyện cha.
- Dòng sông là **chứng nhân của lao động và chiến đấu**, gắn với phù sa, cánh đồng, với những năm tháng đánh giặc.
- Dòng sông mang ý nghĩa biểu tượng: **cội nguồn, truyền thống, sức sống dân tộc**.
- Tình cảm của nhân vật trữ tình "ta": yêu thương, gắn bó, tự hào, biết ơn.

Kết đoạn:
Khẳng định ý nghĩa của hình ảnh dòng sông.

3. Đoạn văn mẫu khoảng 200 chữ

Trong đoạn trích *Những dòng sông*, hình ảnh dòng sông hiện lên qua cảm nhận của nhân vật trữ tình "ta" thật gần gũi, sâu nặng và giàu ý nghĩa. Trước hết, dòng sông là một phần của tuổi thơ êm đềm, trong trẻo với những hình ảnh thân thuộc như chiếc thuyền giấy, cánh cò, bến nước. Dòng sông không chỉ là cảnh vật thiên nhiên mà còn là không gian nuôi dưỡng tâm hồn, chở che bao kỉ niệm đẹp của con người. Từ dòng sông, "ta"

nhớ về ông, về mẹ, về cha, về những câu chuyện xưa, từ đó cảm nhận được sự tiếp nối của gia đình, quê hương và truyền thống. Không dừng lại ở đó, dòng sông còn gắn với lao động và chiến đấu, với phù sa nuôi đồng lúa, với những năm tháng gian lao mà anh dũng của dân tộc. Vì thế, dòng sông trở thành biểu tượng của cội nguồn, của sức sống bền bỉ và phẩm chất anh hùng của con người Việt Nam. Qua hình ảnh ấy, ta thấy được tình yêu tha thiết, niềm tự hào và lòng biết ơn sâu sắc của nhân vật trữ tình đối với quê hương đất nước.

Câu 2 (4,0 điểm)

Đề:
Từ nội dung đoạn trích ở phần Đọc hiểu và bằng những hiểu biết, trải nghiệm của bản thân về cội nguồn, anh/chị hãy viết bài văn nghị luận (khoảng 600 chữ) với chủ đề: sức mạnh của cội nguồn đối với mỗi con người trong cuộc sống.

1. Giải thích đề

Đề yêu cầu bàn về **sức mạnh của cội nguồn** đối với mỗi con người.

Cần hiểu:

- **Cội nguồn** là nơi ta sinh ra, lớn lên, là gia đình, quê hương, tổ tiên, truyền thống văn hóa, lịch sử dân tộc.
- **Sức mạnh của cội nguồn** là khả năng nâng đỡ, bồi đắp, định hướng, tiếp thêm niềm tin và ý chí cho con người trong cuộc sống.

Bài viết cần làm rõ:

- Cội nguồn có vai trò như thế nào?
- Vì sao con người cần gắn bó với cội nguồn?
- Làm gì để gìn giữ và phát huy sức mạnh ấy?

2. Dàn ý chi tiết

a) Mở bài

Giới thiệu vấn đề nghị luận: cội nguồn có ý nghĩa vô cùng quan trọng trong đời sống mỗi con người; đó là nơi nuôi dưỡng tâm hồn, nhân cách và tiếp sức cho con người trên hành trình sống.

b) Thân bài

Luận điểm 1. Giải thích cội nguồn là gì
Cội nguồn là gia đình, quê hương, nơi chôn rau cắt rốn; rộng hơn là truyền thống văn hóa, lịch sử dân tộc, những giá trị tốt đẹp được trao truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác.

Luận điểm 2. Sức mạnh của cội nguồn đối với con người

- Cội nguồn tạo nên **bản sắc và căn tính** của mỗi người. Nhờ có cội nguồn, con người biết mình là ai, thuộc về đâu.
- Cội nguồn là **điểm tựa tinh thần**. Khi mệt mỏi, chông chênh, con người thường tìm về gia đình, quê hương, những giá trị thân thuộc để được nâng đỡ.
- Cội nguồn bồi đắp **đạo đức, nhân cách, lối sống**, dạy con người biết yêu thương, biết ơn, thủy chung.

- Cội nguồn khơi dậy **niềm tự hào, ý chí vươn lên và trách nhiệm cống hiến**. Tình yêu quê hương, đất nước có thể trở thành động lực để con người sống tốt hơn, mạnh mẽ hơn.
- Với dân tộc, cội nguồn còn là nền tảng tạo nên **sức mạnh đoàn kết và bản lĩnh vượt qua thử thách**.

Luận điểm 3. Bàn mở rộng

- Người biết trân trọng cội nguồn thường sống sâu sắc, có trách nhiệm, không dễ đánh mất mình giữa cuộc sống hiện đại.
- Ngược lại, người quay lưng với cội nguồn dễ sống hời hợt, vô cảm, mất phương hướng, chạy theo vật chất, quên đi những giá trị bền vững.

Luận điểm 4. Bài học nhận thức và hành động

- Cần biết yêu thương gia đình, kính trọng ông bà cha mẹ.
- Biết gìn giữ truyền thống tốt đẹp của quê hương, dân tộc.
- Sống có trách nhiệm, học tập và rèn luyện để làm rạng danh gia đình, quê hương.
- Trong thời đại hội nhập, càng cần giữ gốc rễ văn hóa, tiếp thu cái mới nhưng không đánh mất mình.

c) Kết bài

Khẳng định lại ý nghĩa lớn lao của cội nguồn: đó là điểm tựa, là sức mạnh âm thầm mà bền bỉ, giúp con người trưởng thành và sống có ý nghĩa hơn.

3. Bài văn mẫu chi tiết

Trong hành trình sống của mỗi con người, có những điều tưởng như rất đỗi bình dị nhưng lại mang ý nghĩa vô cùng sâu xa. Một trong số đó là cội nguồn. Cội nguồn không chỉ là nơi ta sinh ra, lớn lên mà còn là gia đình, quê hương, truyền thống, là những gì nuôi dưỡng tâm hồn và làm nên bản sắc của mỗi người. Bởi vậy, sức mạnh của cội nguồn luôn có vai trò to lớn đối với đời sống con người.

Cội nguồn trước hết là gốc rễ của mỗi cá nhân. Đó có thể là mái nhà thân thương, là tiếng ru của mẹ, lời dạy của cha, là con đường làng, bến nước, dòng sông, cánh đồng quê hương. Rộng hơn, cội nguồn còn là truyền thống văn hóa dân tộc, là lịch sử cha ông, là những giá trị tinh thần tốt đẹp được bồi đắp qua bao thế hệ. Nhờ có cội nguồn, con người biết mình được sinh ra từ đâu, được nuôi lớn bởi những điều gì và cần sống thế nào cho xứng đáng.

Sức mạnh đầu tiên của cội nguồn là giúp con người có điểm tựa tinh thần vững chắc. Trong cuộc sống, ai cũng có lúc mỏi mệt, chênh vênh, thất bại. Những lúc như vậy, điều nâng đỡ con người nhiều khi không phải vật chất, mà chính là tình thân gia đình, là ký ức quê hương, là niềm tin vào những giá trị mình đã được nuôi dưỡng. Chỉ cần nhớ đến ánh mắt của mẹ, lời dặn của cha, hay hình ảnh quê nhà bình yên, con người đã có thêm động lực để đứng dậy và bước tiếp.

Không chỉ là điểm tựa tinh thần, cội nguồn còn góp phần hình thành nhân cách. Gia đình dạy ta lòng yêu thương, sự hiếu thảo, cách đối nhân xử thế. Quê hương dạy ta tình nghĩa, sự gắn bó, lòng biết ơn. Truyền thống dân tộc dạy ta tinh thần yêu nước, ý chí kiên cường, niềm tự hào và trách nhiệm. Những điều ấy âm thầm ngấm sâu vào tâm hồn, làm nên phẩm chất của mỗi con người. Có thể nói, nếu không có cội nguồn nâng đỡ, con người rất khó lớn lên một cách trọn vẹn cả về tâm hồn lẫn nhân cách.

Cội nguồn còn là động lực để con người vươn lên và cống hiến. Khi hiểu mình mang trong mình truyền thống của gia đình, quê hương và dân tộc, con người sẽ thấy cần sống tốt hơn, tử tế hơn, nỗ lực hơn. Biết bao người con xa quê đã học tập, làm việc chăm chỉ vì mong muốn trở về xây dựng quê hương. Biết bao thế hệ

cha anh đã sẵn sàng hi sinh vì tình yêu đất nước, vì ý thức về nguồn cội dân tộc. Chính cội nguồn đã khơi dậy sức mạnh nội tâm, biến tình cảm thành hành động, biến yêu thương thành trách nhiệm.

Trong xã hội hiện đại, khi nhịp sống ngày càng gấp gáp, con người càng cần giữ gìn mối liên hệ với cội nguồn. Có những người vì chạy theo vật chất, danh vọng mà dần quên gia đình, xa rời quê hương, xem nhẹ truyền thống. Đó là biểu hiện đáng suy ngẫm, bởi khi đánh mất cội nguồn, con người cũng dễ đánh mất phương hướng sống. Hội nhập là cần thiết, tiếp thu cái mới là cần thiết, nhưng mọi đổi thay chỉ thật sự có ý nghĩa khi con người vẫn giữ được gốc rễ văn hóa và những giá trị bền vững của mình.

Là học sinh, mỗi chúng ta cần biết trân trọng cội nguồn từ những việc làm cụ thể: yêu thương và kính trọng ông bà, cha mẹ; giữ gìn nếp sống tốt đẹp của gia đình; yêu quê hương, đất nước; chăm chỉ học tập, rèn luyện nhân cách để trở thành người có ích. Trân trọng cội nguồn không phải là sống hoài niệm hay khép mình trong quá khứ, mà là biết lấy những giá trị tốt đẹp từ nguồn cội làm nền tảng để trưởng thành và đi xa hơn.

Cội nguồn là nơi bắt đầu của mỗi con người, đồng thời cũng là nơi nâng đỡ con người suốt cả cuộc đời. Dù đi đâu, làm gì, con người vẫn cần một nơi để nhớ, một điểm tựa để quay về, một gốc rễ để không lạc mất chính mình. Bởi thế, sức mạnh của cội nguồn chính là sức mạnh âm thầm mà bền bỉ, giúp con người sống sâu sắc hơn, vững vàng hơn và ý nghĩa hơn trong cuộc đời.

4. Nhận xét thêm để viết đạt điểm cao

Với **Câu 1**, cần:

- Viết đúng hình thức đoạn văn.
- Bám sát hình ảnh **dòng sông**.
- Chỉ ra được cả **nghĩa thực** và **nghĩa biểu tượng**.

Với **Câu 2**, cần:

- Giải thích đúng khái niệm **cội nguồn**.
- Có hệ thống luận điểm rõ ràng.
- Kết hợp lí lẽ với dẫn chứng và trải nghiệm bản thân.
- Văn phong mạch lạc, chân thành, có chiều sâu suy nghĩ.